

Mindenki számol – az új Bajnokok Ligája mérlege

Dénes Ferenc / 2025. február 6.

A megújult Bajnokok Ligája: Siker vagy veszélytelen Szuperliga? – teszi fel a szerintem nagyon helyes kérdést február első napján a *New York Times*ban megjelent [cikkében](#) James Horncastle, a The Athletic szakírója. Az Európai Labdarúgó Szövetség (UEFA) csúcsklubfutballjának új lebonyolítási formájával kapcsolatban ugyanis nem az a alapkérdés, ki lesz a győztes, hanem az, hogy a 2024/2025-ös szezonban bevezetett új versenyforma vajon megfelelő (elégséges) válasz-e a nagycsapatok által és nekik szervezett Európai Szuperliga jelentette kihívásra. Alapkérdés, mondom, mert persze a Liverpool-, a Real Madrid- vagy a Barcelona-szurkolóknak azért az (is) fontos, melyikük lesz idén a végső győztes.

A hivatásos európai labdarúgás (nagy pályás, férfi) látványsport, azaz a cserekapcsolatok arra irányulnak, hogy megnézhessük, mások hogyan rúgják a labdát, mi lesz az eredmény. Jegyet vásárolva, televíziós előfizetést megrendelve/adóból fizetve, a reklámokat befogadva és a szabadidejüket a polgárok azért fizetnek, hogy mások sportolásának látványát élvezhessék. Ezt a lehetőséget azért teremtik meg az eseménytulajdonosok, azért szervezik meg tudatosan a látványfutballt, hogy profitot vagy hasznosságot realizáljanak. A profittermelési cél alapesetben közvetlen, azaz a tulajdonosok magában a labdarúgásban szeretnék maximalizálni a bevételek és költségek közötti különbségeket. A hasznossági cél ezen a szinten pedig ma már egyre inkább a sok győzelemhez kapcsolódó soft powerről szól, ami lehet például geopolitikai indíttatású, azaz, hogy vezető képet alakítsanak ki más országok polgáiraiban és döntéshozóiban – lásd az oroszok nyomulása a 2000-es évek európai sportjában –, de szóhat egy adott ország polgárainak is: milyen szép és jó itt élni. Hajrá Fradi, hajrá magyarok!

Az európai sport egyik sajátossága, hogy kezdetben szinte kizárólag, később jellemzően ez utóbbi cél, azaz a hasznosság mentén szerveződik, és elvben ma is a társadalmi célok és értékek a meghatározóak benne. Ennek a sportfelfogásnak egy kuparendszerű, minden országnak képviseletet biztosító, véletlen párosítással megszerzett európai klubtornaforma felel meg. Klubtorna, mert a helyi versenyrendszerek – értsd: országos bajnokságok – védeni kell, kuparendszerű, mert a helyi bajnokságokra „rühözött” másik bajnokság kizsigerelnie a játékosokat, őket is védeni kell, képviselje magát minden ország, mert ez így demokratikus, Andorra érdekeit is védeni kell, valamint véletlen sorsolású, hogy a végső győzelemre elviekben mindenkinek egyenlő esélye legyen, mert a kicsiket is védeni kell.

Európai szinten ezt valósította meg a Bajnoksapatok Európa-kupája (BEK) 1955-ben indult sorozata. Az első idényben még kiválasztással jött össze a 16 induló, az eredetileg meghívott budapesti Honvéd csapatát például néhány héttel később a Budapesti Vörös Lobogóra (MTK) cserélték le. A második idényben még kiemelés is volt, egy évre rá a Vasas a CDNA Szofíját, a Young Boyst és az Ajaxot kiverve az elődöntőben a Real Madriddal mérkőzött, és a második meccsen 2:0-ra le is győzte azt – kár volt a madridi 0:4-ért. Azóta is ez a legjobb magyar szereplés az európai csúcsklubfutballban.

Szépen csendesen teltek az évek, a futbalsorozat egyre népszerűbb lett, ám a felszín alatt lassan új érdekek és értékek érlelődtek. A változásokat furcsa módon nem egy futballesemény, hanem az 1984-es XXIII. nyári olimpiai játékok katalizálták. A *Disney-olimpia* bebizonyította, hogy az olyan tönk szelén lévő üzletből (1976, Montreal: totális anyagi csőd, 1980, Moszkva: bojkott) is lehet profitot csinálni, mint az olimpia – már, ha jól csinálják. Jól, értsd, ha elsődlegesen a profitszempontok érvényesülésével csinálják. Márpedig az Egyesült Államokban már az 1870-es évektől a profitmaximalizálás szempontja szerint szervezték a hivatásos sportokat, száz évvel később pedig már kifinomult eszköztár állt rendelkezésre annak érvényesítésére. Az eszköztár lényege a zárt ligák rendszeréhez kapcsolódik, ami a ligák között hozza létre a versenyt, míg adott ligán belül a jövedelem-kiegészítési mechanizmusok biztosítják a kimenet bizonytalanságát azért, hogy a bajnokság egyetlen mérkőzésén se lehessen nagy biztonsággal előre megmondani, ki nyeri a meccset. Ez maximalizálja a nézőket és a bevételeket. Nem kellett volna mást csinálni, mint ezt a modellt adaptálni az európai labdarúgásra.

Merthogy a múlt század 80-as éveinek közepére nem csak a „nagy pénz” ígérete, hanem a népszerűség is egyre inkább a profitszempontok felé mozdították az európai labdarúgás nagycsapatait. A játékosok és a játékosok fizetései dinamikusabban nőttek, azt pedig ki kellett termelni, és a kasszáján meglátszik, hogy a Liverpool vagy a Debrecen a Manchester United ellenfele az Old Traffordon. Az meg különösen nem fért bele, hogy véletlen sorsolással már az első körben kiessenek a nagycsapatok – vagy azért, mert hasonló erősségű csapatot kaptak ellenfelének véletlen sorsolással, vagy gyengébbet, de volt két rossz meccsük, esetleg bírói tévedések történtek. Adódott az ötlet, hogy az európai nagycsapatok saját kezükbe vegyék az irányítást, és amerikai mintára szervezzék saját bajnokságukat. 1992-ben az angolok ezt részben meg is csinálták: azóta önálló részvénytársaságként üzemeltetik a Premier League-et (PL), az európai sport legsikeresebb bajnoki rendszerét.

A másik látványos siker a BEK utódja, az átszervezett Bajnokok Ligája (BL), amelyik ugyanabban az évben indult, mint a PL. A siker kulcsa a nagycsapatok érdekeinek részbeni kiszolgálása volt: a BL tulajdonképpen minden nagy márkának biztos indulási lehetőséget kínált, a csoportkörökkel növekedtek a mérkőzésszámok, ezzel együtt, főleg a nagycsapatok nagy stadionjaiban, jelentősen nőttek a mérkőzésnapon bevételek, és a sajátos lebonyolításban egyre inkább kiszorultak a kicsisapatok, amelyek, valljuk be, vitték a pénzt és nem hozták. (Az amerikai sportok marketingeszközeinek átvétele értelemszerű volt.)

És ezen a ponton kell kitérnünk az eseménytulajdonosokra. Az amerikai sportligákkal szemben a Bajnokok Ligáját nem az abban résztvevő klubcsapatok tulajdonolják, hanem egy külső irányító szerv, az UEFA a tulajdonos. Kérdés persze, hogy ez miért fontos. Azért, mert osztozni kell. Az UEFA-nak bürokratikus, intézményi céljai is vannak, mert a sportburokraták hatalmi pozícióját (és pénzüket) választások biztosítják, ahol Andorrának ugyanannyi szavazata van, mint Németországnak. Az UEFA-val szemben a nagycsapatok kizárólag pénzvételek. Nem akarnak osztozni az egyébként az UEFA szervezésében, de alapvetően a nagycsapatok által tényleg *big business*-s formált BL-bevételeken, nem akarják, hogy andorrai csapathoz is jusson az általuk megtermelt bevételekből. A logika világos: ha csak ők lennének a klubban, az amerikai sportligák közzgazdasági logikája alapján szerveződve még a mostaninál is nagyobb bevételekre tehetnének szert.

Bár az 1992-es átszervezés lenyugtatta a kedélyeket, az UEFA és a nagycsapatok közötti érdekellentét nem oldódott meg. 1998-ban a 14 legnagyobb európai futballmárka G-14 néven szervezett képviseletet magának – az évek során meghívásos alapon bővült a kör –, azaz a végső céllal, hogy egy önálló európai versenysorozatot – munkanévén: *Európai Arany Kupa* – szervezzenek meg. 2008-ra azonban az UEFA bedarálta, saját intézményi keretei közé terelte a kezdeményezést. A probléma azonban továbbra sem oldódott meg. Az Európai Szuperliga ötletének, azaz a 20 legnagyobb európai futballmárka önálló bajnoki, tehát nem kuparendszerű sorozatának bejelentése egy újabb kísérlet volt a klubok saját páneurópai versenyrendszerének megszerzésére.

Ennek beindulását már csak fenyegetéssel és zsarolással tudta megakadályozni a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (a FIFA) és az UEFA. A zsarolás mellett persze adni is kellett valamit, ez akart lenni az új lebonyolítású BL, ami azonban semmilyen formában nem oldotta fel az ellentéteket, sőt, szerintem inkább kiélezte azokat. A sokféle terhelést – nemzeti bajnokság, kupa vagy kupák, a játékosok válogatott szereplése, és a BL – menedzselni kell, amiből kijöhet az, ami elő is állt, hogy idén tavasszal a Manchester City vagy a Real Madrid a legjobb 16 közé sem fog kerülni a BL-ben. Lehet ezen kárörvendeni, de ez senkinek sem jó. Nemcsak a kieső nagycsapatnak, hanem az UEFA-nak és a nézőknek sem. Ugyanis, ha a Real Madrid lesz a kieső, érezhető lesz az érdeklődéscsökkenés, és túl sok kapcsolódó vállalkozás veszítene ezen. Kisebb mértékben, de a City kiesése is ezt jelentené. És hiába mondjuk, hogy így igazságos, valójában, ha saját csapatunk, mondjuk a Manchester United vagy az MTK nem játszik, akkor rájuk, a nagy márkákra vagyunk kíváncsiak – Plzeň a sör miatt érdekel bennünket, a futball miatt nem.

Az új BL siker vagy veszélytelen Szuperliga? Egyik sem. Működő állapot, az európai futball kihívásaira adott nem hatékony válasz. Ráadásul az UEFA és a FIFA saját valódi versenyrendszerének – világbajnokság, Európa-bajnokság, Nemzetek Ligája – felfuttatásával élelednek a feszültségek, ugyanis a pénzt ugyanazok a sztárjátékosok termelik minden versenyrendszerben. Márpedig őket nem lehet a végletekig kizsigerelni. Ezért ők, pontosabban az ő jövedelmük fogja eldönteni a vitákat. Mindenki számol.